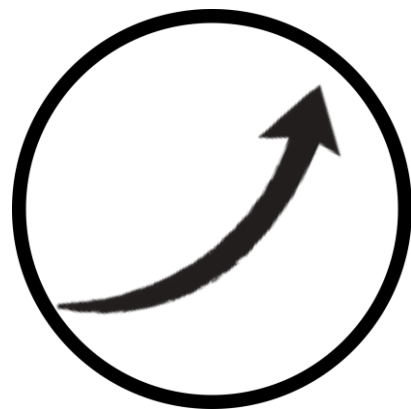
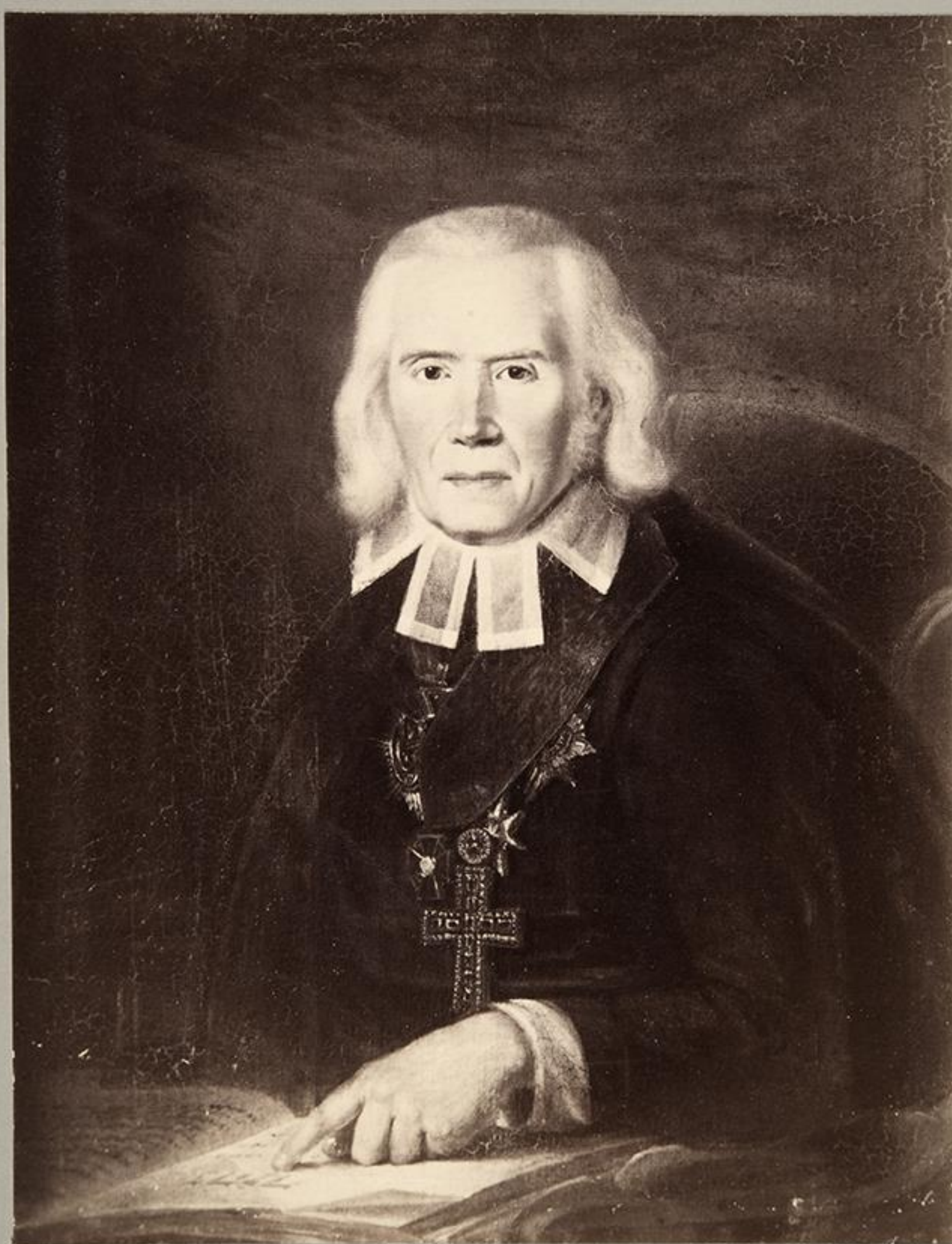

FÖREGÅNGARE:

JACOB
TENGGSTRÖM

Jacob Tengström
porträtterad av
Gustaf Wilhelm
Finnberg 1826.
Museiverkets
bildsamlingar.

“

PÅ ALLA RUM, KRING
JORDENS YTA,
NATUREN NÖJEN SLÖSAT HAR.
PÅ SKÄR, DÄR VILLA VÅGOR BRYTA,
MAN OCK KAN ÄGA GLADA DAR.
MIG BÄTTRE NÖJEN RENÖN SKÄNKER,
ÄN ALL DEN STÅT I STADEN BLÄNKER.
DEN JAG MED LEDSNAD OFTA SER.
ETT STILLA LIF MIG MER BEHAGAR.
JAG SJUNGER OM DE LJUFVA DAGAR.
DE ÄDLA NÖJEN RENÖN GER.

”

Jacob Tengström –
uttag ur dikten “Renön”, också med
namnet “Tankar”.

Ön Tankas och dess fiskarsamhälle blev bekant för naturintresserade Jacob Tengström senast under 1770-talet. Foto Jouni Mustonen 2020.

Jacob Tengström (1755–1832) var det Autonoma Finlands första ärkebiskop, även professor, nyckelaktör inom nationspolitiken samt författare och diktare. Han föddes som yngsta barn till pedagog Johan Tengström och Maria Chydenius i Gamlakarleby, strax invid stadskyrkan, och hör till de av våra mångkunniga och driftiga stadsinvånare som redan tidigt i ungdomen sökte sig up på en omfattande studie- och arbetskarriär – med långtgående konsekvenser även på nationell nivå. Den ambitiösa ynglingens mål var höga.

Det Tengströmska hemmet i Gamlakarleby finns fortfarande kvar vid korsningen mellan Torggatan och Västra Kyrkogatan. På denna bild, från 1930-talet, fanns urmakare Siléns affär i huset, och i bakgrunden skymtar också den gamla stadskyrkan, som senare brann 1958. Vi Neristassbor r.f., Karleby hembygdsarkiv.

C.L. Engels akvarell föreställande Åbo Domkyrka 1814. Bild: Nationalbibliotekets Helmi-samling, public domain.

Efter hemundervisningen i Gamlakarleby fortsatte Tengström, som drömde om en diktarkarriär, till trivialskolan i Vasa. Genom en kombination av skicklighet, egen anstränging och släktingars hjälp kom Tengström vidare till Åbo, och godkändes redan som knappt 16 år gammal till student vid akademien. Det var redan i sig en milsten för en person uppväxt i en liten stad att få komma till huvudstaden.

Studierna och arbetet vid filosofiska och teologiska fakulteten förde honom vidare på en omfattande politisk och akademisk karriär, som utmynnade i ärkebiskops-ämbetet år 1817, då Finland redan var en del av kejsardömet Ryssland. Tengström hade varit en av nyckelpersonerna i skapandet och upprätthållandet av fredliga relationer med Ryssland, utan att glömma det egna folkets intressen, även om han fått en hel del kritik över sitt förhållningssätt österut. Historieforskare har, trots allt, senare till och med lyft fram honom som en av de viktigaste gestalterna bakom 1800-talets finska nationsidé.

“

HELA IDEN BAKOM SNELLMANS NATIONELLA PROGRAM KAN SÄGAS FÖLJA DE ANVISNINGAR SOM TENGSTROM OFFENTLIGT HADE FÖRT FRAM I SIN SKRIFT “*OM NÅGRA HINDER FÖR FINLANDS LITTERATUR OCH CULTUR*” SOM PUBLICERADES UNDER ÅREN 1817-1818. I SIN SKRIVELSE EFTERLYSER TENGSTROM EN OFFENTLIG DISKUSSION KRING FINLANDS LITTERÄRA OCH KULTURELLA TILLSTÅND SAMT DE BILDADES STÄLLNING SOM SPRIDARE AV EN OMFÅNGSRIKARE BILDNING.

”

Heli Rantala 2013

Läse = Öfning

för

Mina Barn.

Ny Uplaga.

M D, 1798.

Tryckt i Srenckelliska Boktryckeriet.

Även om Tengströms kontakter till hemstaden Gamlakarleby inte alltid var lika intensiva under de vuxna åren, finns det intressanta iakttagelser bland annat från studietiden på 1770-talet. Den insjuknade Jacob Tengström, som allt sedan spädbarnsåldern hade fått sitt beskräda del av sjukdom, sckikades hem till Österbotten för tillfriskning. I samband med detta vistades han i fiskarsamhället på ön Tankar, cirka 15 km från nordväst om staden. Man antar att det var där och då som Tengström fick idén till dikten "Renön", även kallad "Tankar", där han konstfullt dryftar naturens under. Diktev blev senare en öppning till ett vidsträckt renommé och medlemskap i Kungliga Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället i Göteborg 1778, samma år som sällskapet officiellt stadfästes.

Barnbok skriven av Tengström, Läse-Öfning för Mina Barn, först utgiven 1795, på bilden en nyupplag från 1798. Karleby stadsbibliotek. Bild: K.H.Renlunds museum.

Inflytelserika personer som Jacob Tengström, eller Anders Chydenius, Jacobs morbror, nådde inte sina positioner som en självklarhet, utan genom målinriktat arbete som fick synlighet och inflytande i samhället. Det handlade alltså inte så mycket om livsuppgifter som man ofrivilligt föddes in i, utan mer om personliga strävanden. Däremot var det sociala kapitalet, de sociala nätverken inom ramen för familjen, studierna och yrket av avgörande betydelse med tanke på livsuppgiften.

När den individuella motivationen mötte stödet som fans att fås genom dessa nätverk – då var porten öppen. För en som Jacob Tengström var stödet från hemmet och familjen Chydenius av stor betydelse, liksom även erkännandet från en prisbelönande organisation som det tidigare nämnda sällskapet i Göteborg.

Källor:

- Björkstrand, Gustav 2012: Jacob Tengström – universitetsman, kyrkoledare och nationsbyggare.
- K.H.Renlunds museum: Kokkola-tiedosto, Eero Huimas material, forskningsarkivet.
- Klinge, Matti: (2009/2014), Jacob Tengström, Biografiskt lexikon för Finland, BLF: URN:NBN:fi:sls-4834-1416928957440
- Murtorinne, Eino 1995: “Jacob Tengström”, i verket Keskipohjalaisia elämäkertoja, red. Pentti Pulakka
- Pohjonen, Eila 2011: “Jacob Tengström – nuori runoilija Kokkolasta lähti opintielle”. Sanat-Skrivet.
- Rantala, Heli 2013: Sivistyksestä sivilisaatioon. Kulttuurikäsitys J.V Snellmanin historiallisessa ajattelussa, avhandling, Åbo universitetet.
- Tengström, Jacob (postumt 1899), Jacob Tengströms vittra skrifter i urval: archive.org
- Wiirilinna, Annikki 1983: “Kokkolan poika Jakob Tengström – Suomen ensimmäinen arkkipiispa”, Kokkola 27.1.1983: www.Kokkola.fi